Hvordan gjøre dokumentanalyse

Kristin Asdal og Hilde Reinertsen

Hvordan gjøre dokumentanalyse

En praksisorientert metode

CAPPELEN DAMM AKADEMISK

© CAPPELEN DAMM AS, Oslo, 2020

ISBN 978-82-02-68432-7
1. utgave, 1. versjon
E-utgaven baserer seg på 978-82-02-54363-1, 1.trykte utgave

Elektronisk tilrettelegging: Bøk Oslo AS
Omslagsdesign: Kristin Berg Johnsen
Sats/design: Bøk Oslo AS

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med forlaget er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov eller tillatt gjennom avtale med Kopinor, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.

www.cda.no
akademisk@cappelendamm.no

Forord

Denne boka har blitt lest av og diskutert med mange også før den gikk i trykken. Takk til alle dere som har invitert, en av oss eller begge, til å presentere og diskutere det som er denne bokas tema: dokumentanalyse. Takk til Doris Lydahl, Linda Soneryd, Göran Sundqvist og My Hultegren ved Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap ved Göteborgs Universitet, til Margrethe Aune, Terje Finstad, Knut Holtan Sørensen og Heidrun Åm ved Institutt for tverrfaglige kulturstudier ved NTNU, til Anne Leseth og Marte Mangset ved Senter for profesjonsstudier ved OsloMet, til May-Brith Ohman Nielsen ved Institutt for religion, filosofi og historie ved Universitetet i Agder, til Guro Flinterud ved Politihøgskolen, til Helge Jordheim ved Institutt for kulturstudier og orientalske språk ved Universitetet i Oslo, til David Jordhus-Lier ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi også ved Universitetet i Oslo, til Noortje Marres ved Centre for Interdisciplinary Methodologies ved Universitetet i Warwick og til Maximilian Fochler ved Department of Science and Technology Studies ved Universitetet i Wien.

Boka har også hatt uvurderlige lesere. En stor takk til vår forskningsgruppe ved TIK-senteret som, med sin vante kombinasjon av kritisk lesning og entusiasme, har gitt oss av sin lesetid. Takk til Susanne Bauer, Ana Delgado, Tone Druglitrø, Bård Hobæk, Tone Huse, Bård Lahn, Tommas Måløy, Silje Morsman, Kjersti Aalbu og til assosiert medlem Sara Orning. Tusen takk også for inspire-

rende diskusjoner og arbeider av nåværende og tidligere kollegaer, stipendiater og masterstudenter ved TIK, Erlend Hermansen, Sylvia Lysgård, Linda Madsen, Helena Nynäs, Irene Tvedten, Johannes Bjartnes, Tobias Fossheim, Stian Klasbu, Sofie Nebdal og Lars Kristian Millingsjord. Lars har i tillegg vært til særs god hjelp som vitenskapelig assistent i ferdigstillingen av boka. Takk til Thor Indseth for innsiktsfulle kommentarer underveis og til Oddgeir Osland for kritisk oppmerksom lesning i sluttfasen. Takk til forlaget ved Elisabeth Holmberg som entusiastisk antok boka. En særskilt takk går imidlertid til historiker Svein Atle Skålevåg ved Universitetet i Bergen. Ikke bare har han lest og kommentert fra perm til perm i nesten ferdig utkast. Han var også vesentlig for at boka fant sin form helt i startfasen. En bedre leser får man knapt. Vi kan bare håpe at resultatet, som vi selv må stå for, er blitt godt nok.

Takk til Det Europeiske Forskningsrådet som gjennom tildelingen av det femårige prosjektet «Enacting the Good Economy: Biocapitalization and the Little Tools of Valuation» (prosjektnummer 637760) har gitt økonomisk rom til å utforske nettopp «little tools», småverktøy, i form av dokumenter som former vår virkelighet, vår økonomi og vår politikk. Det har gitt rom for å undersøke *hva* slags politikk og økonomi vi skaper, men også til å utforske og begrepsfeste de metodene vi selv bruker for å studere og forske, og som er de samme som politikk og økonomi i stor grad formes og omformes ved hjelp av: Dokumentmetodene.

31. juli 2020
Kristin Asdal og Hilde Reinertsen

Innhold

Forord 5

Innledning: Dokumenter i praksis 12
Hva er et dokument? 15
Dokumenter som både ting og tegn 16
Hvordan bruke denne boka? 20
Dokumenter som tverrfaglig samlingspunkt 23
Bokas struktur 26

Del 1
PRAKSISORIENTERT DOKUMENTANALYSE: ANALYTISKE OG METODISKE GREP 29

Kapittel 1
Dokumentsteder 31
Å gjøre feltarbeid i dokumentene 36
Dokumentskapte steder 37
Steder der dokumenter er – og ikke er 39
Oppsummering 43
Eksempel 1. Stortinget som dokumentsted 44

Kapittel 2
Dokumentverktøy 47
Samfunnsmaskineriets små og store verktøy 48
Politikkens teknologier 51
Kunnskapens teknologier 53
Økonomiens og markedets teknologier 55
Oppsummering 57
Eksempel 2. Evalueringsrapporter som verktøy 58

Kapittel 3
Dokumentarbeid 61
Dokumenter som håndverk 64
Dokumentarbeid i byråkratiet 66
Bearbeiding av dokumenter 70
Former for lesing 74
Oppsummering 77
Eksempel 3. Å kunne skrive et godt dokument 78

Kapittel 4
Dokumenttekster 80
Hva er tekst? 83
Hva er sjanger? 83
Tekstlige elementer 85
Avsender og mottaker 85
Struktur og rigg 86
Argumentasjon og fortellerstruktur 88
Språk og stil 89
Tall, tabeller og grafer 90
Visuell utforming og grafiske elementer 93
Referanser 93
Sjangerens effekter 95
Dokumenters materialitet 97
Tekstens rikdom og kvaliteter 98
Oppsummering 99
Eksempel 4. Å følge tall og fortellerteknikker 100

Kapittel 5
Dokumentsaker 103
Hva er saken her? 105
Saklighet og sakkyndighet 107
Å følge saken 109
Saksomforming gjennom dokumenter 111
Saksetablering 112
Saksomforming 114
Konteksting 116
Oppsummering 120
Eksempel 5. Når dokumenter former miljøsaker 121

Kapittel 6
Dokumentbevegelser 125
Å spore dokumentenes reiserute 126
Dokumenter som forflytningsverktøy 128
Effekter og reaksjoner 129
Dokumentkjeder og oversettelser 132
Tid, rytmer og sykluser 135
Oppsummering 138
Eksempel 6. Å sende en sak på høring 140

Kapittel 7
Praksisorientert dokumentanalyse: Metoden oppsummert 143
Dokumentsteder 144
Dokumentverktøy 146
Dokumentarbeid 148
Dokumenttekster 149
Dokumentsaker 150
Dokumentbevegelser 151
Avslutning 153

Del 2
PRAKTISK GJENNOMFØRING 155

Kapittel 8
Hvordan komme i gang? 157
Oppstart 158
Hvor er dokumentene? 159
Å få innsyn og tilgang 162
Å gjøre arkivstudier 165
Å bygge et tekstkorpus 167
Å gjøre feltarbeid 169
Å gjøre intervjuer 172
Digital datainnsamling 173
Hvordan beholde oversikten over materialet? 175
Hva vil du finne ut? 180
Problemstilling og analyse 180
Hva gjør dokumentet med deg som leser? 182
Skriving som arbeidsverktøy 183
Om å bli en fagperson 185

Kapittel 9
Dokumenter i vår digitale tid 187
Hva er et digitalt dokument? 189
Hvordan tolke det digitale skiftet? 191
Digitale metoder 192
Internett og sosiale medier 194
Digitalt feltarbeid 196
Digital tekstanalyse 197
Digitale plattformer 201

Kapittel 10
Kildekritikk og forskningsetikk 206
Et Google-søk er aldri nøytralt 207
Kildekritikk i vår digitale tid 209
God forskningsetikk 212
God referanseskikk 216

Del 3
FAGLIG FORDYPNING 219

Kapittel 11
Hvor kommer denne boka fra? 221
Studier av teknologi, vitenskap og kunnskapsproduksjon 222
Laboratoriestudiene 223
Særegne steder: Ut av laboratoriet, inn i politikken og byråkratiet 226
Aktør-nettverk-teori 228
Praksiser og programmer for styring 231
Demokratiets teknologier 233
Semiotikk, materiell semiotikk og den språklige vendingen 235
Michel Foucault og ordene og tingene 239
Kontekster og situasjoner 241
Fortolkning, hermeneutikk og mening 243
Kilder og kildekritikk: Å sette teksten fast 247
Diskursanalyse og ideologikritikk 249
Avslutning 252

Kapittel 12
Dokumentstudier til inspirasjon 253

Referanser 261
Stikkord 271

Innledning: Dokumenter i praksis

Dokumenter er overalt. De har avgjørende betydning både i våre egne liv og i samfunnet vi lever i. Bare tenk på alle dokumentene som er sentrale for oss som enkeltpersoner: Fødselsattest, pass, vaksinasjonskort, vitnemål, vigselsattest, vandelsattest, selvangivelse, boligkontrakt, finansieringsbevis – dette er bare et lite knippe dokumenter som til sammen bekrefter hvem vi er, hva vi eier og hva vi kan. Dokumenter avgjør hvor vi kan reise, hvor vi kan jobbe og hvor vi kan bo. De er dypt personlige, samtidig som de knytter oss sammen med andre mennesker, med samfunnets institusjoner og med nasjonale og andre fellesskap. Hvis vi mangler noen sentrale dokumenter – hvis vi er *papirløse* – vil en rekke dører forbli stengt for oss.

Til tross for den betydningen dokumenter har, snakker vi ofte om dem i negativ forstand: De er kjedelige og støvete, de hoper seg opp på skrivebordet, de legges på hylla eller rett i skuffen. Dokumenter symboliserer uvirksomhet, treghet og meningsløst byråkrati. Ord som *papirarbeid* og *papirflytting* peker på noe som står i motsetning til ekte, håndfast, meningsfullt arbeid.

Men om vi avskriver dokumentene på denne måten, overser vi også hvilken grunnleggende betydning de kan ha. For ikke bare er dokumenter avgjørende for oss som individer. Papirarbeid er i seg selv et definerende trekk ved moderne samfunn.

Skrift, tekst og trykking er helt sentrale teknologier for oss mennesker. Ethvert dokument er resultatet av konkret, håndfast arbeid. Dette arbeidet gjøres av alle som skriver, redigerer, sirkulerer, leser, diskuterer og bruker dokumenter. Men også dokumentene selv gjør en viktig jobb – ved å fastslå et faktum, definere et tema, konkludere i et spørsmål, gripe inn i en pågående diskusjon eller etablere en ny situasjon. De kan muliggjøre noe nytt, enten det er et ekteskap, et statsborgerskap, en ny lov, en ny regjering eller et nytt forskningsfunn. For mange yrkesgrupper, som politifolk, lærere og sykepleiere, er systematisk papirarbeid – produksjon av dokumenter – en integrert del av arbeidshverdagen. Alle enkeltrapportene de skriver om lovbrudd, elevprestasjoner og pasientbehandling inngår i omfattende systemer for oppfølging, vurdering, styring og lagring av informasjon – tidligere i fysiske arkiver, nå i digitale databaser.

Noen dokumenter inngår i opprivende kontroverser. Tenk bare på rapportene fra FNs klimapanel. Disse omfattende dokumentene, deres tilblivelsesprosess og deres etterliv er gjenstand for opphetede diskusjoner i offentligheten. Et annet eksempel er rapporten fra utvalget som fikk navnet Gjørv-kommisjonen, om hvordan nødetatene håndterte terrorangrepet i Oslo og på Utøya 22. juli 2011. Den fikk store ringvirkninger i norsk offentlig debatt og forvaltning, og inngikk som en del av grunnlaget til en storstilt og etter hvert omstridt reform av politiet. Et tredje eksempel er Riksrevisjonen, som på vegne av Stortinget holder oppsyn med hvordan statsapparatet utfører sine oppgaver. Når de presenterer sine rapporter for offentligheten, gir det ofte store overskrifter – slik tilfellet var med deres kritikk av regjeringens beredskapstiltak i kjølvannet av 22. juli. Det førte til at Stortinget innkalte statsministeren og en rekke andre myndighetspersoner til høring. Etterpå ga Stortinget regjeringen skarp kritikk for manglende innsats. Det kan altså stå svært mye på spill og få store ringvirkninger når dokumenter skrives og behandles.

Nesten ingenting av betydning i vårt samfunn skjer uten at det er dokumenter involvert – verken i ordinære eller kontroversielle saker, verken i vårt dagligliv, arbeidsliv, næringsliv eller samfunnsliv. Dokumentenes autoritet i samfunnet understrekes ytterligere av at de med jevne mellomrom forfalskes: Falskmyntneri, falske ID-papirer og falske nyheter er bare tre eksempler på hvordan folks tillit til velkjente sjangre – pengesedler, pass og avisartikler – kan utnyttes.

Dokumenter er aldri helt nøytrale. De kommer fra et sted og inngår i selve de sakene og kontroversene som utspiller seg. Alle dokumenter er selvsagt ikke like viktige og kraftfulle. Men vi kan regne med at dokumenter spiller en rolle innenfor det temaet vi er interessert i. Om vi vil forstå samfunnet, er det å studere og forstå dokumenter avgjørende. I denne boka gjør vi derfor dokumentene til selve studieobjektet. Vi vil vise hvordan vi helt konkret kan analysere dokumenter og deres betydning.

Boka har tre deler. Den første og mest omfattende delen er en innføring i dokumentanalyse som introduserer en distinkt måte å analysere dokumenter på. Denne tilnærmingsmåten har vi valgt å kalle praksisorientert dokumentanalyse.[1] For å kunne gjøre en slik praksisorientert dokumentanalyse, har vi utviklet et analytisk apparat hvor hovedkomponentene er seks metodegrep til hjelp i arbeidet med å følge og analysere dokumenter. Disse metodegrepene er også hver for seg analytiske begreper. Tilnærmingen innebærer altså en tett kombinasjon av metodiske grep og analytiske begreper. Disse seks grepene er dokumentsteder, dokumentverktøy, dokumentarbeid, dokumenttekster, dokumentsaker og dokumentbevegelser, som behandles i hvert sitt kapittel. Del 2 er praksisorientert i en litt annen forstand. Denne delen handler om den praktiske tilnærmingen til og håndteringen av dokumentene underveis i selve forskningsprosessen. Dette inkluderer også hånd-

1 Dette bygger på Asdal 2015a.

teringen av digitale dokumenter, forskningsetikk og eksempler på digitale metoder. Den tredje og siste delen er en fordypningsdel som både viser veier til videre lesning og hvilken type litteratur og fagtradisjoner som ligger til grunn for det metodisk-analytiske apparatet vi har utviklet.

Vi skal straks, allerede her i innledningskapittelet, forklare litt nærmere hva vi mener med praksisorientert dokumentanalyse, hvorfor vi har skrevet denne boka og hva vi ønsker at den skal bidra til. Men aller først: Hva er egentlig et dokument?

Hva er et dokument?

En klassisk definisjon av «dokument» kan vi hente fra den franske bibliotekaren Suzanne Briet (1894–1989). Briet fikk tilnavnet «Madame Documentation» i sin samtid, fordi hun bidro til å etablere systematisk dokumenthåndtering som et eget fag – og med det dannet grunnlaget for dagens bibliotekvitenskap, arkivvitenskap og informasjonsvitenskap. Briet anførte at et dokument er «ethvert konkret eller symbolsk tegn som har blitt bevart eller nedtegnet for det formål å representere, gjenskape eller påvise et fysisk eller intellektuelt fenomen».[2] Legg merke til to ting her: For det første peker verbene (representere, gjenskape, påvise) på at et dokument alltid innebærer en aktiv *handling*: Dokumentet *dokumenterer* noe, noen har nedtegnet og bevart det av en grunn. For det andre er et dokument *relasjonelt*: Det knytter seg til noe annet utenfor seg selv.

I et dokument har vi dermed et materielt objekt som er utformet av noen av en spesifikk grunn, og som fungerer som en forbindelse til verden utenfor seg selv. Eller enda tydeligere: Dokumenter inngår i en rekke konkrete praksiser og bidrar selv til å forme disse praksisene. Dokumenter er også en integrert del av sine omgivelser

2 Briet 2006 [1951], s. 10 (vår oversettelse).

– sin egen kontekst. De kan potensielt gripe inn i og forandre sine omgivelser og kontekster.

La oss illustrere poenget med et eksempel: Når en ny lov skal diskuteres i Stortinget, for eksempel om personvern og datalagring, er selve lovteksten kun ett dokument i en lang kjede av dokumenter som behandler og muliggjør selve lovendringen. Regjering og Storting vil ha en formell saksgang. Som del av dette settes det i gang utredninger, rapportbestillinger og offentlige høringsrunder, og det informeres om sakens forløp og resultater på offisielle nettsider. Det settes altså i gang et stort apparat internt i byråkratiet og utover i offentligheten. Saken har trolig i seg selv en forhistorie med lag på lag av tidligere dokumenter. Offentlig debatt i etablerte medier og uformelle diskusjoner i sosiale medier løper gjerne parallelt med saksgangen etter hvert som den utvikler seg. Det vil også være direkte koplinger på tvers av samfunnsfelt og dokumenttyper: For eksempel er en pasientjournal et dypt personlig dokument – men det er også en integrert del av vårt store nasjonale helsesystem og infrastrukturer for lagring og bruk av helseinformasjon, som igjen vil påvirkes av ny personvernlovgivning. Dokumenter settes i omløp og bevegelse, og de virker sammen og på hverandre. På denne måten har dokumenter en rekke dimensjoner og inngår i relasjoner som våre metoder må følge og favne.

Dokumenter som både ting og tegn

Et særpreg ved den praksistilnærmingen vi presenterer i denne boka, er at den vektlegger hvordan dokumenter er noe rent tekstlig og diskursivt, men også noe «tinglig», noe materielt. Dokumenter er særegne gjenstander. Vi understreker også de praksisene dokumenter er opphav til og hvordan de inngår i større prosesser, systemer, apparater og institusjoner. Om vi skal få tak på dette, må vi ha spørsmål, metoder og begreper som favner denne utvidete forståelsen av

dokumenter. Vår tilnærming til dokumentanalyse er derfor bredere enn metodene som gjerne kalles tekstanalyse og diskursanalyse.[3]

Å orientere dokumentanalysen mot praksis, gir oss mange muligheter: Vi kan nærme oss dokumenter som en type *sted*, et empirisk felt, der ulike handlinger utspiller seg. Her kan vi undersøke hvordan mange dokumenter til sammen bidrar til å skape institusjonelle praksisfelt, og vi kan undersøke hvordan slike steder endres over tid. Vi kan undersøke hvilke funksjoner og effekter dokumentene har, altså hvordan de er en form for *verktøy*. Vi kan undersøke hvordan dokumentene kommer til som resultat av et konkret *arbeid*, altså se på arbeidspraksis, ekspertise og håndverk. Men vi kan også vende oss mot det rent språklige, gjøre nærlesninger og undersøke hva som skjer på retorisk nivå, i selve *teksten*. Vi kan undersøke hvordan dokumenter bidrar til å etablere og omforme en *sak*. Vi kan undersøke hvordan dokumentene er aktive, i stadige *bevegelser* mellom ulike aktører, situasjoner og kontekster.

Som vi nevnte innledningsvis, er disse seks måtene å nærme seg dokumenter på – sted, verktøy, håndverk, tekst, sak og bevegelse – både konkrete metodiske grep og analytiske begreper som vi utlegger ett for ett i de kommende kapitlene. Disse grepene inngår i ulike, men tilknyttede former for praksisorientering: Det handler om å studere dokumenter som en form for praksis i seg selv – altså det dokumenter kan gjøre og muliggjøre, det handler om å studere det ulike aktører gjør med dokumenter, og det handler om å studere dokumenter som del av større praksisfelt.

Som et første metodisk utgangspunkt innebærer denne tilnærmingen å bryte ned skillet mellom tekst forstått som noe som står «utenfor» eller atskilt fra samfunnet, og slik sett utgjør en helt egen verden av tegn, tekst og diskurser i motsetning til samfunnet, natu-

3 Lesere som ønsker en grundigere diskusjon av hvordan disse metodene skiller seg fra hverandre, vil finne dette i bokas kapittel 11.

ren og den virkelige verden. Et slikt skille gir egentlig ikke mening: Dokumenter, de formene vi skriver i, er allerede en integrert del av den virkeligheten og det samfunnet vi studerer.[4] (Og faktisk er jo også mange av de måtene vi formulerer oss muntlig på til dels skriftliggjort, for eksempel gjennom digitale praksiser som chatfunksjoner og sosiale medier.)

Dokumenter er en integrert del av samfunnet. Hva betyr det? Jo, det betyr at dokumentene er del av et større aktivt praksisfelt. De praksisene vi ønsker å fange med vår inngang til dokumentanalyse, handler også om at saker og ting skrives inn i, bringes inn i dokumenter. Ofte er det slik vi griper inn i for eksempel forurensningssaker eller naturvernspørsmål. Det betyr at for å analysere miljøproblemer, klimasaken, medisin og helsespørsmål vil vi ofte måtte begrave oss i, nettopp, dokumenter. Forstå oss rett: Hvis hensikten er å *oppleve* natur, er det antagelig bedre å være i den. Men om vi skal forstå, studere og *analysere* naturkonflikter og miljøproblemer, da er nettopp dokumenter og dokumentarbeid vesentlig. Å identifisere, undersøke og diskutere miljøproblemer er ofte knyttet til dokumentarbeid, gjerne i form av vitenskapelige artikler og rapporter, labnotater, testprotokoller og andre lignende skrivepraksiser. Ulike naturinngrep, begrensninger av forurensende utslipp, forvaltning av arter og sårbare bestander er gjenstand for en serie ulike dokumentpraksiser. Det kan for eksempel være i form av lovvedtak, høringsuttalelser, notater eller underskriftskampanjer. Når vi i denne boka bruker kontroversene om hvalfangsten på slutten av 1800-tallet som ett av våre eksempler på dokumenters betydning for Stortingets arbeid, er det ikke for å si at hvalen, eller andre former for natur, fysisk og konkret er til stede *i* dokumentene. Selvsagt ikke. Men det å få hvalen (eller andre arter og andre former for natur) *inn*

4 For mer om denne inngangen, se Asdal, Berge, Gammelgaard, Gundersen, Jordheim, Rem og Tønnesson 2008.

i dokumenter, er ofte avgjørende for å kunne arbeide med spørsmål som nettopp hvalfangstsaken, for å forvalte hvalen, og for å analysere dens levemåter og betydning.

Hvordan naturfenomener og miljøproblemer bringes inn og opptrer i dokumenter på (som del av et regjeringsapparat, et direktorat, en frivillig organisasjon, et vitenskapelig miljø), kan få helt konkret og avgjørende betydning for artens skjebne, for reguleringen av oppdrettslaks, for oljeaktivitetens utbredelse, for regulering av utslipp av CO_2. Skal vi analysere miljøproblemer, er det å følge og analysere dokumenter en vesentlig måte å gjøre dette på. De er knapt til å komme utenom. Vi kan også ta dette videre, og spørre: Hva med pandemier, hva med virus som beveger seg verden rundt, tilsynelatende helt utenfor dokumenters domene? Også her er dokumenter avgjørende – tenk bare på den serien med dokumenter i form av risikoanalyser som vil forsøke å få fatt i hvordan koronaviruset beveger seg, på vedtak i dokuments form i regjering og Storting med tiltak som skal intervenere og virke på virusets fart og omfang, og på medier som følger og forfølger dets utbredelse. Om vi for eksempel skal analysere forholdet mellom vitenskap og politikk, er dokumentarbeidet som ligger til grunn et vesentlig sted å gå og forstå.

Det metodiske apparatet vi presenterer i denne boka er ment å åpne opp for den rikdommen som ligger i dokumentene for å forstå og analysere både samfunns- og naturfenomener. Metoden impliserer at vi nærmer oss dokumenter ikke bare som tekst og tekstlige virkemidler. Vi peker også på at dokumenter er materielle gjenstander, de er ting, som det arbeides på og med, og som kan bli satt i bevegelse og slik få virkning på andre ting og steder utenfor seg selv. Men, som vi nevnte, er det også en annen form for materialitet som vi med denne metoden ønsker å framheve: Det er at ting, natur og samfunnsfenomener *forflyttes inn i* og blir satt inn i dokumentform. De blir til dokument- og tekstgjorte fenomener, og det er nettopp gjennom disse forflytningene at de gjøres til gjenstand

for eksempelvis politikk og forvaltning. Dokumenter er altså både tekst og ting – de er materielle, på en dobbel måte.

Hvordan bruke denne boka?

Dersom du skal i gang med en dokumentanalyse, kan du velge å belyse ett eller flere av de metodiske grepene vi presenterer. Bare sjelden vil man ha tid og plass til å analysere alle dimensjonene like grundig. Det samme gjelder de konkrete framgangsmåtene vi presenterer i Del 2 – også her presenterer vi teknikker for å håndtere dokumenter, der du selv kan plukke ut det som er hensiktsmessig, gitt akkurat din studies dimensjoner og ambisjoner. Hvordan vi velger å avgrense en studie, er avhengig av hva som er mest relevant og interessant akkurat i det konkrete tilfellet. Et viktig grep for å avgrense analysen, er hva vi ønsker å finne ut: Hva er det jeg ønsker svar på? Hva er det viktig å forstå her? Hva er den konkrete problemstillingen? Hvordan kan dokumentanalysen bidra til å belyse problemstillingen og besvare spørsmålene våre? Hva vi velger å konsentrere analysen om, vil også avhenge av selve det empiriske materialet vi samler: Hva slags materiale er dette? Hva kan det si noe om? I tillegg vil fagtradisjonen og teoriretningen vi er opplært i og skriver innenfor, påvirke hvilke spørsmål vi stiller, hva slags empiri vi samler og hva vi leter etter i materialet. Slik vil teori, metode og empiri virke sammen fra start til slutt.

Vi har selv utviklet dette analyseapparatet i løpet av egen forskning på politikk og forvaltning, både historisk og i dag. Det innebærer at mange av våre eksempler er hentet herfra, fra politikk og forvaltning. Det betyr ikke at dokumentanalyse er begrenset til studiet av denne siden av samfunnet. Boka er ment å inspirere til en bedre utnyttelse av de rike mulighetene som studier av dokumenter gir oss for å analysere og forstå natur, samfunn og maktforhold. Om vi vil forstå samfunnet – vitenskap, økonomi, hverdagsliv, helse,